

I Vattenhästens år (tibetanskt nyår)

AV-nummer: 11223tv2

I programmet får vi följa Anya, 6 år, när hon firar tibetanskt nyår. Anyas mamma är från Tibet och Anya drömmer sig gärna bort till det mystiska landet där hon aldrig varit. Hon har en bild av hästar på väggen i sitt rum. Hon vill så gärna ha en häst. Kanske, tänker Anya, får hon en snart, för i år är det ju Vattenhästens år. *Det tibetanska nyåret firas någon gång mellan januari och mars. Officiellt börjar det nya året den första nymånen i den första vårmånaden. År 2002 firades det tibetanska nyåret den 17 februari.* Vi följer Anya under festförberedelserna och under själva nyårsfesten, som äger rum på Etnografiska Museet i Stockholm. De klär sig i traditionella kläder och firar tillsammans med andra från Tibet. På Etnografiska Museet serveras det mat, spelas musik och det blir uppträdande i olika former.

Tidkod Programinslag

- 00.00 Vinjett
- 00.35 Bild utifrån huset. Anya sitter och tittar ut genom fönstret. Hon funderar kring hur fort hästar kan springa jämfört med människor...
- 01.05 Anya sätter sig i sängen. "I år är det Vattenhästens år. Det säger min mamma. Hon kommer från Tibet."
- 01.20 Anya berättar vad hon vet om Tibet. Bilder från Tibet. Man som rider.
- 01.50 Anya springer i snön och leker. "Idag ska jag åka till Stockholm för att fira tibetanskt nyår." Anyas mamma kommer och hämtar henne. "Och det bästa av allt, det är att alla har födelsedag på nyår, och jag vet vad jag ska önska mig." Korta klipp omväxlande på Anyas ansikte och en häst.
- 02.45 Anya leker hemma med sin syster.
- 03.20 Flickorna tittar på tecknad film och busar i soffan hemma. Mamma städar. Anya: "Man ska städa bort allt dåligt som har varit året innan." De viker sjalar som de sedan ska ge bort "som man ger blommor i Sverige; för att man tycker om någon och för att önska lycka till".
- 04.40 Närbilder när de klär sig i vackra kläder och smycken.
- 05.45 Anya på väg till Etnografiska Museet. Kvinna sjunger till stränginstrument.
- 06.30 Flickorna lämnar sina sjalar vid ett altare. De kastar traditionsenligt upp ett slags korn i luften och doppar fingrarna i hemmagjort vin.
- 09.05 Buddhastaty och Buddhabild. Anya berättar att Buddha egentligen inte är en riktig Gud. "Han var en klok och god prins som levde i Indien för längesedan."
- 08.15 Välkomnande till nyårsfirandet från scenen. Anya drömmer sig bort till Tibet. Bilder från Tibet på bland annat man som rider.
- 08.50 Man slår två "klockor" mot varandra. Ljudet talar om vad som ska hända under året.
- 09.20 Uppträdande med tibetansk sång. Anya leker utanför museet. Bilder från Tibet.
- 10.00 Uppträdande. En man håller en lång och speciell ton och en annan man talar. Barnen leker.
- 10.45 Mat och dryck serveras och äts.
- 11.15 Anya smakar tibetanskt te som är gjort på smör, salt, vatten och te.
- 11.35 Flickorna uppträder med en sång.
- 12.30 Alla på festen gör tillsammans en nyårshälsning och Anya önskar sig en häst.
- 13.00 Hemma igen. Mamma läser godnattsaga för Anya i sängen. När det är dags att somna funderar Anya på om mamma hade en häst i Tibet när hon var liten...

Världens fest – i Sverige

Tibetanskt nyår – faktabakgrund

Vad är Losar?

Losar är namnet på den stora nyårshögtid som firas i Tibet.

När firas Losar?

Tibetanerna firar nyår någon gång mellan januari och mars. Tibetanerna använder en annan almanacka för att räkna tiden, än den som vanligtvis används i Sverige och det innebär att datumet kan variera beroende på våren och månen. Officiellt startar det nya året den första nymånen i den första vårmånaden. I Tibet pågår nyårsfesten i minst en vecka.

Varför firas Losar?

Tibetanerna började sin tideräkning det år då Buddha föddes. Det betyder att det i år är 2130. Varje år har ett djur och ett element (trä, eld, jord, järn och vatten) knutet till sig. 2129 var det Vattenhästens år och 2130 är det Vattenfårets år.

Hur firas Losar?

Före högtiden förbereder man sig genom att städa och göra fint hemma. En del målar till och med om hemma för att det ska bli extra fint till firandet. Inför festen är det också viktigt att vuxna och barn har rena och fina kläder. Många barn får till och med nya kläder att ha på sig på festen. Inför högtiden ställer man också ut skålar med mat till andarna. Man köper frukt och gör eget öl (chang) och eget friterat bröd (kapse) och så skriver man Gott Nytt år med mjöl på väggen. En speciell sak med det tibetanska nyårsfirandet är att man under högtiden firar allas födelsedag.

I Stockholm arrangerar Tibetanska kultur- och skolföreningen nyårsfirandet på Etnografiska museet. Eftersom det inte finns så många tibetaner i Sverige, är alla tibetaner välkomna till festen i Stockholm.

Så här firar man i Tibet:

Första dagen på nyåret går man upp tidigt för att hämta vatten vid bäcken och för att tända rökelse. Det är viktigt att vara tidigt ute, eftersom det finns en myt som berättar att det första vattnet kan vara guld. Vattnet som man hämtar offerar man vid altaret. Under dagen har man också en ceremoni där man önskar varandra gott nytt år och fred genom att kasta upp tsampa i luften. (Tsampa är malet mjöl av korn.) Man går till familjens boskap med mat och dryck.

Man äter och dricker: chang (öl), kapse (friterat bröd) och en maträtt som består av saffransris, rot och russin. Och så dricker man smörte! Teet består av smör, te, vatten och salt.

Man går runt till grannar med en skål med chang (öl). Kata är en vit sjal som man ger bort som en lyckönskning – som vi ger bort blommor. Exempel på instrument som man spelar vid högtiden dunkar (en snäcka man blåser i), dramyen (en slags gitarr).

Andra dagen hälsar man på i klostret.

Tredje dagen på det nya året går man upp på berget och tänder ljus. Man dansar och hänger upp böneflaggor.

Fjärde dagen bjuder man hem gäster.

Frågor att diskutera efter programmet

- Vad tycker du verkar vara det bästa med högtiden? Varför?
- Finns det delar av högtiden som du känner igen från någon annan högtid? Vad då?
- Vad tycker du verkar vara den viktigaste delen av högtiden?
- Finns det delar av högtiden som är svåra att förstå? Vilka?

Världens fest – i Sverige

- Varför tror du att högtiden är så viktig för dem som firar den?
- Under högtiden förkommer en hel del symboler? Varför tror du att det är så? Vilka kommer du ihåg?
- Skulle du vilja vara med och fira den här högtiden? Varför? Varför inte?
- Om du skulle skapa en egen högtid – hur skulle den se ut och varför?